

Rechtbank Amsterdam

Zitting : vrijdag 23 maart 2018

Parketnummers : 13/730084-14, 13/731070-15, 13/731088-15

Pleitnotities Onthouding
(maar wel willen voorhouden op zitting)
van processtukken

Inzake:

Openbaar Ministerie
te
Amsterdam

tegen

W.F. Holleeder,

verdachte,

raadslieden:

S.L.J. Janssen & R. Malewicz

Edelachtbaar college,

1. Op de zitting van maandag 11 maart jl. heeft de getuige Astrid Holleeder verklaard meer en andere opgenomen gesprekken boven water te hebben gehaald welke zij aan het Openbaar Ministerie zou hebben overhandigd. Het Openbaar Ministerie heeft laten weten dat de betreffende opnamen worden uitgewerkt en dat het Openbaar Ministerie delen daarvan wil laten horen bij gelegenheid van het voortgezet verhoor van deze getuige vandaag op de zitting. Vervolgens wenst het Openbaar Ministerie direct vragen te stellen aan de getuige en aan de heer Holleeder, opdat de laatste ‘vers van de lever’ (aldus het Openbaar Ministerie) op die fragmenten kan reageren.
2. De verdediging heeft te kennen gegeven over dat voorstel van het Openbaar Ministerie nog een standpunt te zullen innemen, hetgeen ik bij deze doe. Ik neem daartoe een (uiteindelijk niet zo) korte aanloop.

Onthouding processtukken¹

3. Algemeen uitgangspunt is dat ten tijde van de behandeling ter terechtzitting alle voor een strafzaak relevante stukken onderdeel dienen uit te maken van het procesdossier en dat aan een verdachte in die fase geen stukken meer mogen worden onthouden.

---

¹ De verdediging is zich uiteraard bewust van de discussie die kan worden gevoerd over de betekenis van de term ‘processtukken.’ In dat verband wordt met verwijzing naar het inmiddels wel wat gedateerde Dev Sol arrest (HR 7 mei 1996, NJ 1996, 687) immers nog wel eens betoogd dat processen-verbaal houdende uitwerkingen van – in dit geval – geluidsopnamen wel maar die originele geluidsopnamen zelf niét als processtukken zouden moeten worden aangemerkt. Nog los van het feit dat die lezing naar ons oordeel met het toegenomen belang van digitaal en audiovisueel bewijsmateriaal in strafzaken niet (meer) opgaat, zeker in geval van een bewijsmiddel als dit waarbij per definitie informatie verloren gaat wanneer de uitwerking wel maar het bronbestand niet aan het procesdossier wordt toegevoegd, en los van het feit dat wanneer de verdediging de betrouwbaarheid of rechtmatigheid van de verkrijging van enig bewijsmiddel aanvecht kennisneming van relevante stukken niet kan worden onthouden (HR 2 oktober 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX5001) is die discussie voor de in dit geval door Uw rechtbank te nemen beslissing niet zo van belang. Immers het Openbaar Ministerie wil de geluidsopnamen op zitting afspelen daarmee zijn het per definitie processtukken. Zelfs wanneer (ten onrechte) zou worden aangenomen dat in beginsel alleen de processen-verbaal houdende de uitwerking van die opnamen als processtukken kunnen worden aangemerkt geldt nog steeds dat die processtukken wel in het bezit van het Openbaar Ministerie zijn, wel een rol moeten spelen tijdens het onderzoek op de zitting, maar (nog) niet aan het procesdossier zijn toegevoegd en dus onthouden worden. Overigens wil het Openbaar Ministerie de opnamen zelf ook aan het dossier toevoegen waaruit eveneens al volgt dat het processtukken betreft.

4. Dat uitgangspunt is neergelegd in art. 33 Sv, dat daarmee een formeel eind maakt aan de regeling van art. 30 ev Sv welke het onthouden van processtukken in het voorbereidend onderzoek (wel) mogelijk maakt. Zowel de wetgever als de Hoge Raad hebben in de afgelopen jaren vrij strikt de hand willen houden aan het uitgangspunt van een afgerond (en dus volledig) procesdossier ten tijde van het onderzoek ter zitting. Zo oordeelde de Hoge Raad als bekend dat art. 30 Sv niet meer van toepassing is na aanvang van de terechtzitting.² Dit in weerwil van de praktijk in met name grotere strafzaken waarin bij de eerste zitting (drie en een halve maand na aanhouding van de verdachte) vaker niet dan wel sprake is van een afgerond voorbereidend onderzoek.³
5. In zijn conclusie bij datzelfde arrest legt Advocaat-Generaal Jörg nadrukkelijk het verband tussen die afronding van dat voorbereidend onderzoek, de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting, de rechten van een verdachte zoals die vanaf dat moment hebben te gelden en het genoemde artikel 33 Sv:

Uitgangspunt in het Nederlandse strafprocesrecht is dat een verdachte kan kennisnemen van alle processtukken in de tegen hem aanhangig zijnde strafzaak. Voorts kan een verdachte op grond van artikel 6 EVRM aanspraak maken op voldoende tijd en faciliteiten voor de voorbereiding van zijn verdediging. Aan deze verdragswaarborg wordt in de Nederlandse wetgeving onder meer gestalte gegeven door een regeling (neergelegd in de artikel 30–34 Sv) die erin voorziet dat aan een verdachte op zijn verzoek zo spoedig mogelijk afschriften worden verstrekt van processtukken waarvan de kennisneming wettelijk is toegestaan. Bij de beoordeling van de noodzaak tot toevoeging van geschriften en (andere) gegevensdragers dient te worden betrokken dat alle in het voorbereidend onderzoek vastgelegde gegevens die van invloed kunnen zijn op enige door de rechter — op de voet van de artikelen 348 en 350 Sv — te nemen beslissing uit het dossier kenbaar moeten zijn. In het dossier moeten dan ook alle stukken worden gevoegd die voor de verdachte redelijkerwijs van belang kunnen zijn in hem belastende of ontlastende zin. Behoudens indien enige relevantie ontbreekt behoren de resultaten van het voorbereidend onderzoek — de processtukken — dus deel uit te maken van het procesdossier.

---

² HR 10 januari 2012, NJ 2012,48.

³ Enkele feitenrechtters oordeelden inmiddels dat art. 33 Sv niet van toepassing moet worden geacht op pro forma zittingen maar daar is het geval van deze zaak natuurlijk ook geen sprake (meer) van.

Kennisneming hiervan mag de verdachte worden onthouden mits dit strikt noodzakelijk is en dan uitsluitend gedurende een wettelijk begrensde tijdspanne (zie art. 30 Sv). In art. 33 Sv is neergelegd dat als eenmaal een aanvang is gemaakt met het onderzoek ter terechtzitting, kennisneming van de processtukken niet kan worden beperkt.

6. Overigens kan ook in dit verband weer worden gewezen op het onvermijdelijke Passage waar de kwestie van het (niet) verstrekken van stukken speelde ten aanzien van verdachte en kroongetuige Fred Ros. Het Hof overwoog, voor zover hier relevant:

De te produceren stukken waar het verzoek van de raadsman op ziet, zijn, nu de raadsman kennelijk ook van hun relevantie uitgaat, redelijkerwijs te beschouwen als processtukken als bedoeld in artikel 149a, tweede lid, Sv. Ingevolge het bepaalde in artikel 33 Sv mag de kennisneming van deze stukken verdachte Ros niet worden onthouden met ingang van het moment dat de dagvaarding om te verschijnen ter terechtzitting in eerste aanleg aan hem is betekend. Dat moment is gepasseerd. Een uitzondering op dit wettelijk uitgangspunt wordt gevormd door de regeling van artikel 149b Sv die in zeer uitzonderlijke situaties de mogelijkheid biedt voor een permanente beperking van het recht op volledige kennisneming van de processtukken. Op toepassing hiervan heeft de raadsman niet het oog gehad. Wat betreft de tijdelijke onthouding van processtukken, waar het in dit geval om gaat, biedt de wet een nadere regeling. Deze is neergelegd in de artikelen 30 en 31 Sv en heeft uitsluitend betrekking op onthouding van stukken gedurende het vooronderzoek.⁴

7. Van een situatie als bedoeld in art. 149b Sv (onthouding van stukken noodzakelijk met het oog op de in artikel 187d Sv genoemde belangen) is in dit geval geen sprake en het Openbaar Ministerie heeft daaromtrent ook niets aangevoerd. Sterker nog: het Openbaar Ministerie wil de opnamen als gezegd zelf ook aan het dossier toevoegen. Reeds daarom kan de door het Openbaar Ministerie voorgestelde werkwijze waarbij processtukken niet aan Uw Rechtbank en de verdediging ter beschikking worden gesteld maar wel ter zitting moeten worden besproken en zowel de getuige als de verdachte daarop moeten reageren, geen navolging krijgen.

---

⁴ Hof Amsterdam 23 januari 2015 (beslissingen regie nav introductie Fred Ros als kroongetuige).

8. Ik merk in dit verband nog op, dat de verantwoordelijkheid voor het inbrengen van informatie in deze fase van het onderzoek niet meer primair bij het Openbaar Ministerie ligt. Uitgangspunt is immers dat met het eindigen van het voorbereidend onderzoek en de aanvang van de behandeling ter zitting de zittingsrechter het laatste woord spreekt over en daarmee de verantwoordelijkheid draagt voor de samenstelling van het procesdossier.⁵ De suggestie dat uw Rechtbank hierin lijdelijk zou moeten zijn of het Openbaar Ministerie hierin geheel diens eigen koers zou kunnen bepalen, zou die suggestie worden gedaan, is dus niet juist. Uw Rechtbank is degene die in deze fase over de inhoud van het procesdossier gaat en hoe die inhoud ter zitting wordt besproken (de inrichting van een verhoor, of een procespartij bepaalde delen van geluidsopnamen mag afspelen, nog niet eens volledig uitgewerkte delen mag voorhouden, getuigen of verdachten al dan niet vers van de lever mag ondervragen, et cetera) staat ter beoordeling van de voorzitter op grond van diens in art. 272 lid 1 Sv neergelegde bevoegdheid.
9. Dat de door het Openbaar Ministerie gesuggereerde werkwijze geen begaanbare weg kan worden geacht geldt temeer met het oog op de inrichting van het strafprocessuele model en het daarin neergelegde evenwicht tussen procespartijen. Daarover het volgende.

Inrichting en evenwicht strafproces

10. Het onderzoek ter zitting kenmerkt zich als bekend door een zogenoemd gematigd inquisitoir karakter. Anders dan bij het accusatoire model is daarbij geen sprake van een lijdelijke rechter die zich bij het behandelen van de feiten en verweren en bij het nemen van beslissingen hoofdzakelijk of zelfs uitsluitend baseert op datgene dat de overige procespartijen al dan niet aan die rechter voorleggen, maar van een actieve zittingsrechter die zelf op grond van de voor hem kenbare stukken uit het procesdossier aan waarheidsvinding doet. Juist met het oog op dat gematigd inquisitoire model dienen alle partijen te beschikken over dezelfde stukken uit dat procesdossier, zodat procespartijen de zittingsrechter kunnen wijzen op relevante stukken en over en weer opmerkingen kunnen plaatsen over die stukken of over de wijze waarop die worden voorgehouden of worden geïnterpreteerd.

---

⁵ Corstens / Borgers, achtste druk 2014, pagina 251.

11. De beginselen van een eerlijk proces brengen als gezien mee dat daartoe voor een verdachte daadwerkelijk voldoende tijd en gelegenheid dient te bestaan. Het Wetboek van Strafvordering biedt de verdediging een scala aan mogelijkheden om erop toe te zien dat die rechten van een verdachte daadwerkelijk geëffectueerd kunnen worden. Behalve de mogelijkheid te ageren tegen onthouding van stukken in het voorbereidend onderzoek en het kunnen inbrengen van nadere stukken wanneer het onderzoek ter zitting is aangevangen, zien die mogelijkheden ook op het kunnen controleren of de wijze waarop stukken worden voorgehouden of worden geïnterpreteerd recht doet aan de inhoud van die stukken of aan de overige inhoud van het procesdossier. Hetzelfde geldt overigens voor het Openbaar Ministerie, zodat er sprake is van gelijkheid van wapenen en daarmee van evenwicht binnen dat gematigd inquisitoire model.
12. Zie bij wijze van voorbeeld art. 293 lid 2 Sv, dat zowel het Openbaar Ministerie als de verdachte (en daarmee zijn advocaat) het recht geeft met betrekking tot enige vraag opmerkingen te maken, voordat deze wordt beantwoord. Daarmee hebben beide procespartijen niet alleen de mogelijkheid de rechter te verzoeken te bepalen dat beantwoording van een vraag zal worden belet, maar kunnen zij ook te kennen geven wanneer de gestelde vraag uitgaat van een onjuiste weergave of interpretatie van een bewijsmiddel of anderszins een onjuiste indruk geeft van hetgeen in het procesdossier aanwezig is, voordat een getuige daarover een uitspraak doet.
13. De zaak van de heer Holleeder onttrekt zich om meerdere redenen enigszins aan bovengenoemde algemene uitgangspunten. Niet alleen is het onderzoek bij zowel de politie als de rechter-commissaris nog in volle gang, terwijl op de zitting al inhoudelijk over diverse onderwerpen wordt gesproken, en niet alleen is sprake van getuigen wiens verklaringen ontegenzeggelijk aan een zekere evolutie onderhevig zijn en van getuigen die naar het oordeel van de verdediging op strategische wijze omgaan met bewijsmiddelen die in hun bezit zijn, bovendien is er buiten het voor Uw Rechtbank kenbare procesdossier sprake van een immense hoeveelheid andere stukken waar het Openbaar Ministerie en de verdediging uit kunnen putten.

14. Zo zijn er bij gelegenheid van het verhoor van Astrid Holleeder op 16 maart jl. meerdere bewijsmiddelen uit het Goudsnip-dossier voorgehouden, die op dat moment (nog) niet in het procesdossier aanwezig waren. Voor het grootste deel van de voorgehouden tapgesprekken geldt hetzelfde. Gesteld zou kunnen worden dat deze zaak daarmee een sterker accusatoir karakter heeft dan normaal gesproken het geval is, in die zin dat Openbaar Ministerie en verdediging kunnen putten uit een grote hoeveelheid informatie en het vervolgens aan hen is die informatie aan Uw Rechtbank voor te leggen die van belang wordt geacht voor enige door Uw Rechtbank te nemen beslissing. Tot op zekere hoogte is er daarmee nog steeds evenwicht in het model, nu de ene procespartij in ieder geval kan controleren wat de andere procespartij aan de rechter voorlegt en beide partijen alle stukken die een rol kunnen spelen in theorie kunnen kennen.⁶

Voorstel OM: voorhouden onbekende stukken ter zitting

15. Daarmee ben ik aanbeland bij het voorstel van het Openbaar Ministerie, dat er immers op ziet dat processtukken ter zitting worden besproken die noch bij Uw Rechtbank, noch bij de verdediging bekend zijn.
16. Met verwijzing naar al het voorgaande zal het niet als een verrassing komen dat de verdediging zich ook vanuit die achtergrond van de evenwichtigheid van het strafprocesueel model tegen dit voorstel verzet. Niet alleen wordt het evenwicht tussen procespartijen dat er ook binnen het meer accusatoire model nog enigszins is door een dergelijke werkwijze volledig verstoord, bovendien worden de mogelijkheden die strafvordering aan in dit geval de verdediging biedt om toe te zien op een representatieve en juiste weergave van de inhoud van bewijsmiddelen volledig illusoir gemaakt. Met enig gevoel voor drama zou gesteld kunnen worden dat de werkwijze die het Openbaar Ministerie voorstelt niet slechts de bijl zet aan de wortel van de functie van de verdediging bij getuigenverhoren op zitting, maar die boom volledig omver trekt.⁷

---

⁶ Dat is gezien het hoeveelheid stukken weliswaar een redelijk zuiver theoretische mogelijkheid, maar dat doet aan het evenwicht niets af.

⁷ Of struik of plant of enig ander gewas, dat is niet helemaal duidelijk. De verdediging geeft de voorkeur aan een boom.

17. Niet alleen kunnen wij op geen enkele wijze controleren of kenbaar maken dat een bepaalde passage niet juist wordt weergegeven, in de verkeerde context wordt geplaatst, samenhangt met een eerdere of latere passage die niet (goed) wordt voorgehouden, of anderszins een vertekend of onjuist beeld geeft van de inhoud van de kennelijk opgenomen gesprekken, bovendien is het voor ons redelijkerwijs niet mogelijk in aansluiting op door het Openbaar Ministerie hierover te stellen vragen en de door de getuige te geven antwoorden óók vragen te stellen op een wijze die recht doet aan de belangen van de heer Holleeder in deze zaak en aan de complexiteit van de materie. Wij horen het op dat moment immers allemaal voor het eerst en weten niet wat er aan vooraf ging of er achteraan komt.
18. Daarbij dient in het achterhoofd te worden gehouden dat zowel het Openbaar Ministerie als deze getuige zelf wél weten wat er op die gesprekken naar voren zou c.q. moet komen en voorbereid kunnen en zullen zijn op het invullen van onderdelen waar de betekenis van het gesprek niet goed te verstaan of niet duidelijk is. Dit terwijl bij controle van de eerdere opnamen is gebleken dat deze getuige regelmatig een (belastende) invulling geeft aan passages die niet goed of zelfs helemaal niet hoorbaar zijn en waarbij aan die invulling minst genomen getwijfeld kan worden.
19. Het zal dus vooral gaan om de *interpretatie* van een mogelijk belangrijk bewijsmiddel, bij welke interpretatie bij gebreke aan enige mogelijkheid om voorbereid te zijn of nadere vragen te kunnen stellen geen kritische kanttekeningen door de verdediging kunnen worden geplaatst, ook niet wanneer dat achteraf wel terecht of noodzakelijk zou zijn geweest. Dit alles in een zaak waarin media en beeldvorming onmiskenbaar een belangrijke rol spelen en een ad hoc gegeven (of juist zorgvuldig voorbereide) interpretatie aan een slecht of niet verstaanbaar fragment al snel tot waarheid verheven zal worden, al is het maar in die media en in die beeldvorming. Met de semantische constatering dat beeldvorming in dit geval op zijn minst dicht tegen overtuiging aanzit is ook dat reden ons te verzetten tegen het voorstel van het Openbaar Ministerie.

Conclusie

20. Met verwijzing naar de hierboven in de conclusie van Advocaat-Generaal Jörg en in het arrest van de Hoge Raad genoemde tijd en faciliteiten die een verdachte op grond van artikel 6 EVRM dient te hebben ter voorbereiding van zijn verdediging, alsmede naar hetgeen uiteen is gezet over het onthouden van processtukken in deze fase van het onderzoek en het noodzakelijk evenwicht tussen procesdeelnemers, is de verdediging van oordeel dat het voorstel van het Openbaar Ministerie om op deze wijze de nieuwe informatie in het dossier te introduceren in strijd is met zowel diverse in strafvordering neergelegde bepalingen als met de op grond van artikel 6 EVRM aan de heer Holleeder toekomende verdedigingsrechten.
21. Natuurlijk dient deze mogelijk relevante informatie aan het procesdossier te worden toegevoegd, maar dat dient te geschieden op een ordentelijke wijze die het processueel model en de verdedigingsrechten in acht neemt, en wel door de uitwerking van deze gesprekken op de gebruikelijke wijze aan het procesdossier toe te voegen, procespartijen de gelegenheid te geven daarvan kennis te nemen, en die daarna op de openbare zitting te bespreken. Net als bij de vorige opnamen zal er bovendien gelegenheid moeten zijn deze uit te luisteren en de uitwerking te corrigeren op die onderdelen waar dat nodig is. Met verwijzing naar de gang van zaken bij die eerdere opnamen gaat de verdediging er van uit dat die correctie ook hier op onderdelen noodzakelijk zal zijn.
22. Ik verzoek u te bepalen dat de geluidsbestanden in afwachting van dat uitwerken en aan het procesdossier toevoegen niet op de zitting zullen worden afgespeeld en dat het Openbaar Ministerie de vragen die het daaromtrent zegt te hebben aan de getuige en de heer Holleeder dient op te schorten tot een later moment.
23. Tot slot: de getuige heeft tevens te kennen gegeven een grote hoeveelheid correspondentie tussen haar en de voormalige raadsman of raadslieden van de heer Holleeder mr. Franken en / of mr. Zuur aan het Openbaar Ministerie te hebben overhandigd. Hoewel dit op zichzelf niet raakt aan de huidige verdediging van de heer Holleeder, merk ik op dat naar ons oordeel ten aanzien van die correspondentie in beginsel sprake zal zijn van geheimhoudersstukken.

24. Wij spreken de verwachting uit dat het Openbaar Ministerie deze stukken dientengevolge als zodanig zal behandelen. Met de gebruikelijke procedures waar het het omgaan met dergelijke geheimhoudersstukken betreft achten wij het Openbaar Ministerie zonder meer bekend.

(Met het verzoek een afschrift van deze pleitnotities aan het PV van de zitting te hechten.)

De raadslieden,

S.L.J. Janssen & R. Malewicz